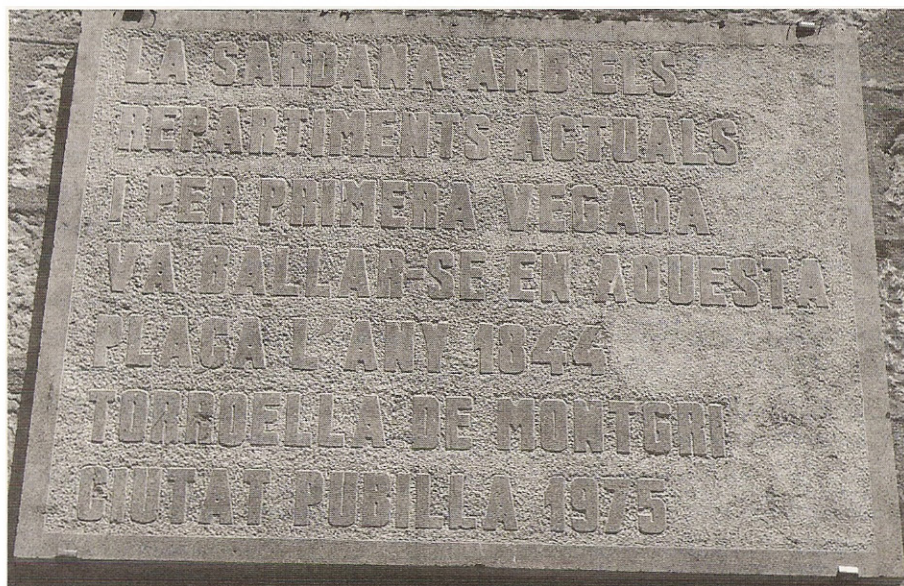

APORTACIÓ A LA TRADICIÓ SARDANISTA DE TORROELLA DE MONTGRÍ

En un article meu publicat al *Llibre de la Festa Major* de l'any 1974 donava a conèixer una dada històrica molt important per als torroellencs: que la sardana, amb els seus actuals repartiments, fou ballada per primera vegada a la vostra plaça pels volts de l'any 1844. Així consta en un antic mètode sardanístic del meu arxiu documental, publicat l'any 1895 a Girona pel famós dansaire de l'època Ramon Grès, apotecari de Sant Pere Pescador. La notícia no va pas passar desapercebuda ni podia ser més oportuna: l'any següent, amb motiu del nomenament de Torroella com a "Ciutat Pubilla de la Sardana", la comissió organitzadora dels actes, a iniciativa dels amics Pere Castells i Eduard Font, va col·locar a la plaça la làpida de pedra que d'ençà de llavors recorda l'honrosa efemèrides.

Placa que commemora la primera ballada de sardanes a la plaça de la Vila.

El dia 23 del propassat abril, diada de Sant Jordi, a l'Auditori de "La Caixa", el batlle de Torroella, Josep Ferrer, em va fer la distinció d'apadrinar la presentació del meu llibre *Cançoners de l'Empordà*. Vaig aprofitar

l'avinentesa per avançar públicament que per la Festa Major, en complir-se enguany els 150 anys del fet que es ressenya a la làpida de la plaça, tenia la intenció de llegar al Museu del Montgrí i del Baix Ter el mètode d'en Grès, ja que possiblement és el darrer exemplar existent i, per tant, l'únic document que testimonia el fet.

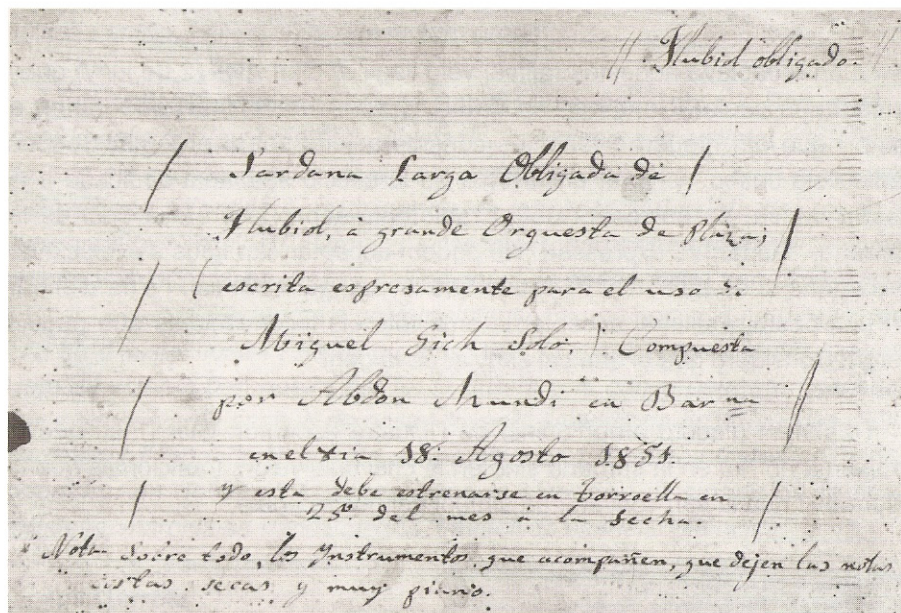
Ara, no solament compleixo la paraula, sinó que amplio la donació amb un interessantíssim manuscrit musical que reproduïm fotografiat i que confio que ha de constituir un record entranyable per a molts torroellencs: es tracta d'una sardana del compositor figuerenc Abdó Mundi dedicada a Miquel Gich, flabioli i cap de la cobla de Torroella, que la va estrenar a la plaça la diada de Sant Genís de 1851. Està datada pocs dies abans a Barcelona, on Abdó Mundi, pel que he pogut deduir, tocava el violí a l'orquestra del Liceu. És probable que fos ell qui hagués intervingut en les gestions prèvies que havien fet possible l'actuació de la cobla d'en Gich en aquell escenari l'any anterior, o bé que, al contrari, d'aquest fet arranqués la relació amistosa entre els dos músics empordanesos.

És una de les sardanes datades més antigues que conec. Com altres sardanes de l'època, pertany al període de transició durant el qual ni la sardana ni la cobla havien assolit encara respectivament la forma musical i l'estructura definitives, que ja es troba en les obres d'un altre compositor figuerenc nascut un any més tard que l'Abdó Mundi: em refereixo, com hom pot suposar, al genial Pep Ventura.

Aquesta sardana d'Abdó Mundi, musicalment, presenta encara totes les característiques de la sardana curta. Com totes les dels seus contemporanis -a excepció de Pep Ventura-, és simplement una sardana curta allargada, fins a 24 compassos per als curts i 46 per als llargs. Aleshores, les tirades a parells -reminiscència de la sardana curta- eren molt habituals, a diferència d'ara que els compositors les eludeixen sistemàticament seguint les preferències dels balladors per les sardanes que permeten acabar les tirades de curts i de llargs amb un grup de tres compassos. Això ha portat com a conseqüència que els repartiments de les sardanes a parells gairebé són ignorats per molts sardanistes.

La sardana que comento està escrita per a cobla de nou músics, sense contrabaix. Aquesta instrumentació, comparada amb les cobles de tres o quatre músics d'unes dècades anteriors, justifica l'ampul·losa nota que consta a la coberta: "*Sardana obligada de flabioli a grande Orquesta de Plaza*". Amb les groguenques partícels originals, aquesta sardana només seria executable pel flabioli, els dos tibles i els dos cornetins (actualment trompetes). Els altres instruments, dues tenores i dos baixos de metall, són diferents dels actuals. Feta l'oportuna transcripció, aquesta sardana serà

interpretada junt amb el contrapàs, una sardana curta i una entrada de ball, en una versió retrospectiva de “balles a plaça” que tindrà lloc el dia 27 d'agost, en commemoració del 150 aniversari de la sardana llarga. He pensat que per a molts torroellencs serà molt emotiu poder escoltar la mateixa sardana que possiblement van escoltar els seus avantpassats de fa quatre o cinc generacions.

Particel·la de la sardana llarga composta per Abdó Mundi.

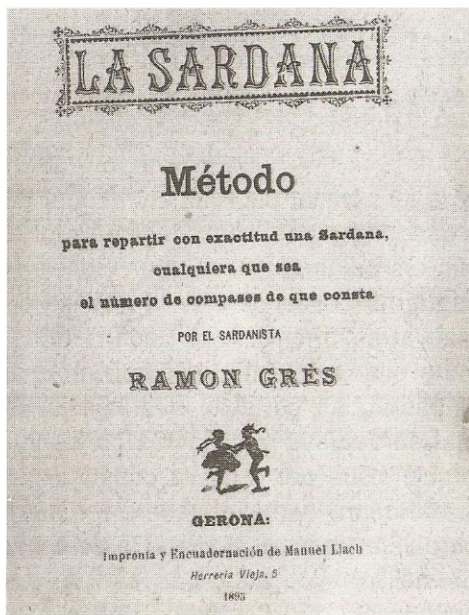
Considero un deure d'estricta justícia fer constar públicament el nom de les dues persones, malauradament ja desaparegudes, sense les quals tot el que acabo d'explicar no hauria existit: els palafrugellencs Joan Bonany i Marqués i Frederic Gich i Solà, aquest darrer descendent de la nissaga de músics de cobla i cunyat del malaguanyat amic torroellenc Eduard Viñas, tan enamorat del seu poble. Amb tots ells compartia un comú amor a l'Empordà, a la sardana i a les nostres tradicions i, per això, ja fa molts anys em van fer dipositari de molt material sardanístic que havien conservat curosament generació darrera generació i que per a mi va constituir un valuós fons documental d'estudi. A Joan Bonany dec el mètode d'en Grès i a Frederic Gich la sardana procedent del seu besavi Miquel. Us demano, doncs, torroellencs, un record agraït per a ells.

A nivell local i comarcal, s'ha fet evident una vegada més la citació llatina que figurava a l'ex-libris del folklorista Rossend Serra i Pagès: “*Traditio radis arboris patriae*”, o sigui, “la tradició és l'arrel de l'arbre de la pàtria”.

Us invito també, amics torroellencs, a pensar que si l'any passat haguessin prosperat els intents reformistes dels qui proposaven treure repeticions a la sardana i alterar per tant les normes de repartiment tradicionals, la placa que figura a la façana de la capella de Sant Antoni de la vostra plaça hauria perdut automàticament la seva vigència i, per tant, ja no hauríem pogut celebrar la commemoració d'enguany, perquè la sardana hauria deixat de ser igual a la d'aquell llunyà 1844.

Quan redactava aquestes ratlles, vaig llegir al diari *Avui* (2 de juny) unes encertades declaracions de l'escriptor Avel·lí Artís "Tísner" que vénen a tomb i que em mouen a fer unes consideracions sobre el tema. Segons l'articulista Josep Ventura, encarregat de la secció setmanal dedicada a la nostra dansa, en un recent debat radiofònic sobre la pretesa crisi de la sardana, "Tísner" va expressar: "No podem acceptar cap tipus d'evolució de la sardana si és admetent frivolitats que la desfigurin. Si cal, i s'ha d'entrar en una postura elitista, acceptar-la amb tots els inconvenients que puguin sorgir. Considero que el que cal canviar és la gent".

Totalment d'acord amb l'opinió de l'il·lustre escriptor. Clar i net: que el problema no rau en la sardana sinó en la crisi dels valors tradicionals que la informen i que la van convertir en símbol del nostre poble.

Portada del mètode de Ramon Grès per repartir les sardanes.

Encara que sigui a risc d'allargar aquest article més del que tenia previst, no em sé estar de citar unes quantes opinions, ben significatives, del

concepte que tenien de la sardana i de la cobla els prohoms de la nostra cultura i diverses personalitats de prestigi mundial. L'idealisme que traspuen ofereix un contrast tan palès amb les opinions d'alguns innovadors d'avui que fan innecessari tot comentari:

Joan Maragall (1906)

"Si voleu vosaltres entrar a la dansa tal com és, de bona gana; més, si no hi voleu entrar, feu-se enllà que ja som prous."

Lluís Millet (fundador de l'Orfeó Català i autor del "Cant a la Senyera")

"Els balls que avui dia són universals, que viuen a la societat alta i baixa de tots els països qualificats de civilitzats, en son origen eren regionals, indígenes, expressió mímica de la característica d'una raça. A l'universalitzar-se s'han afemellat i descolorit, han perdut la sana sinceritat primitiva. A la Sardana, nostre ball nacional, la dansa noble per excel·lència, li tocarà algun dia estendre's universalment? És una sort que no li desitgem. Ella ha d'ésser nostra i de ningú més. Ella, la digna, ens la farien indigna. Hem de voler-la ben nostra per fer la guerra a la dansa barroera i sensual, per a conservar la sanitud de nostre jovent i l'alegria de nostres vellets. Ella ha d'ésser l'àngel de la guarda de les alegries de nostres festes i esbarjos populars; en deixar-la a tothom, ens la tornarien dissipada de la seva fortalesa, marcida sa franca alegria, emmollida sa melangia dolça."

Juli Garreta

"Cal educar el sardanista; cal dir-li que la sardana no és una dansa per a acrobates, sinó que ha d'ésser, que és (malgrat la incomprensió de molts), una dansa de seny, d'aquest seny racial del qual ens enorgulлим cada dia."

Joan Llongueres (poeta, compositor i president de la "Lliga Sardanista de Catalunya")

"Cap nació forta no ha renegat mai de les seves tradicions seculares, ans al contrari, ha estimat i ha cultivat, amb respecte i amb constància, tot allò que ha representat un sentiment popular i ha constituït una manifestació plena i vital del seu caràcter i de la seva fisonomia moral."

Al costat de la llengua i de les cançons, la Sardana és una d'aquestes coses. Estimem-la, doncs, com ella mereix. Ballem-la amb dignitat i perfectament conscients de tot allò que ella significa i que, en ballar-la, pressuposa en tots nosaltres. Escoltem la seva música noble i fruïm i enfortim-nos amb ella. Expandim-la i propaguem-la, amb joia i amb entusiasme a les noves generacions com un guany sagrat de la Pàtria, com un llegat de raça que no es pot dilapidar ni corrompre."

El nostre jovent, nois i noies, ha de manifestar-se ben a la catalana,

fugint dels exotismes que el desfiguren i el condueixen fatalment vers una lamentable degeneració del seu esperit.”

Martí Rouret (mestre, militant d'Esquerra Republicana de Catalunya i secretari del president de la Generalitat Lluís Companys)

“Tots vosaltres i d'una manera especial els empordanesos, els qui habitem aquell niu on hi nasqué la dansa catalana, els qui som fills d'aquell jove pastor i d'aquella bella sirena, que pel seu amor plantaren la cabanya fent l'Empordà -com diu el poeta-, tots devem privar que la dansa de pau i amor que és nostra típica sardana pugui perdre la sinceritat i puresa primitiva que encara conserva.”

Josep M. Dalmau i Pla (eminent pedagog gironí promotor amb la seva editorial d'obres dedicades a l'ensenyament en català)

“La sardana és l'eurítmia feta dansa: per això Kurt Schindler la creu l'única dansa capaç de retornar a l'home la noblesa perduda entre les malaltisses creacions del jazz.”

Rafel Masó i Valentí (arquitecte i escriptor gironí, destacat impulsor de la vida cultural i artística de la capital i promotor de la modèlica urbanització de S'Agaró)(1931)

“Es mustigarà el món per la bafarada d'un internacionalisme uniformista que anys a venir es desfermarà invasor... Tu, sardana, romandràs perpètua.”

Pau Casals

“Musicalment, la sardana constitueix un dels patrimonis més importants de la nostra cultura.”

Joan Amade (poeta i prosista de Ceret impulsor de la cultura catalana a l'altre vessant del Pirineu)

“La sardana és la flor de la dansa, la dansa portada a la seva suprema expressió.”

Harold Bauer (anglès, concertista de piano de fama mundial)

“La sardana! No conec res de semblant. És una dansa de suprema harmonia dels ritmes individuals. No crec que existeixi una expressió artística més directa, total i profunda. Té tot allò que tenen les danses més notables, i quelcom molt propi que la col.loca per damunt de totes.”

Albert Einstein (cèlebre matemàtic)

“Aquesta dansa tan distingida demostra com és el poble català; hauria d'ésser coneguda de les altres nacions. És una obra d'art agermanada amb l'esport.”

Richard Strauss (cèlebre simfonista alemany, després d'escoltar un concert de sardanes)

“És el major impacte rebut com a oient de música. Em donaria per molt honorat de signar una partitura com aquestes.”

Aureli Capmany (folklorista de la sardana, l'any 1947, va resumir el tema en unes declaracions que han resultat profètiques. A la pregunta de si la sardana havia d'evolucionar amb el temps, va respondre:)

“Aquesta pregunta té quelcom de capciosa, perquè la mobilitat del temps res ni ningú la pot parar, però sempre serà convenient que hi hagi qui intenti evitar-ho. Si amb tota probabilitat fa un segle fou creada la nostra actual sardana, no és un deure conservar-la tal com ens la van llegar els nostres avantpassats i procurar que puguin heretar-la les generacions venidores? Els qui sostenen pretensions de reformar-la, indubtablement no la milloren, ans la desfiguren. És de suposar que, contra la força del transcórrer del temps i de l'obstinació dels innovadors, quedin devots de la nostra dansa que mantindran vivent com fins ara la manera de ballar la sardana. Literats eminents de nostra terra i de fora d'ella han produït en vers i en prosa encomiàstiques laudatòries descripcions de la nostra dansa i, en canvi, ara, els nouvinguts pretenen negar el que aquells van escriure, amb les seves innovacions que contradirien el que havien lloat.”

.....

La societat dels països avança a través de la història seguint un tortuós camí traçat per successius impulsos col·lectius d'acció i reacció comparables a la llei del pèndol. En el camp de la sardana -i en el de la nostra societat en general- es produirà tard o d'hora una sana reacció de la qual ja es comencen a notar símptomes en esporàdiques opinions que tot sovint apareixen a la premsa.

Mentrestant, faig vots per què a l'any 2044 la sardana actual sigui un símbol que identifiqui als ulls de tot el món aquella nació lliure, assenyada i culta que van somniar tots aquells incansables forjadors de la Catalunya contemporània abans esmentats, i per què, per tant, a Torroella pugueu commemorar amb tota propietat el “II Centenari del naixement de la Sardana Llarga”.

Lluís Albert